

Polski Związek Działkowców
Krajowa Rada

mgr inż. Elżbieta Sikora

WARZYWA nowocześnie

Własna produkcja żywności nabiera coraz większego znaczenia i daje wiele korzyści. Mając zatem do dyspozycji nawet nieduży kawałek ziemi, jakim jest działka w ROD, uprawiamy tam także warzywa!

DLACZEGO WARTO?

1. Dla zdrowia

- Większość gatunków warzyw zaliczana jest do tzw. żywności funkcjonalnej, czyli mającej nie tylko cenne właściwości odżywcze, ale również i lecznicze – małym wysiłkiem można stworzyć więc własną „roślinną aptekę”.
- Własne warzywa to też bardziej racjonalne odżywianie, tak ważne w profilaktyce chorób, zwłaszcza cywilizacyjnych (i mniej wydajemy na leki).
- Warzywa uprawiamy metodami ekologicznymi lub integrowanymi przy zminimalizowanym udziale środków chemicznych lub całkowitej ich eliminacji. W płonach nie będzie zatem pozostałości pesty-

Skrzynie uprawowe to wygodny sposób na założenie tzw. ogródka kuchennego

cydów ani innych szkodliwych substancji (np. metale ciężkie), zatem żywność ta powinna być bezpieczna.

2. Lepsza jakość

- Możemy jeść zawsze świeże warzywa, zebrane w najodpowiedniejszym momencie.

3. Dowolny wybór

Na działce można uprawiać takie gatunki, które nie są dostępne w sprzedaży (np. kiwano, szpinak nowozelandzki), delikatne sałaty liściowe nieznoszące transportu (np. Jana, Iwa, Farsa), czerwony jarmuż (np. Redbor F₁). Do własnej uprawy wybieramy też najsmaczniejsze amatorskie odmiany: np. pomidory mięsiste, smaczne, z delikatną skórą (np. Poranek – wczesna, plena; Adonis – wysoka, bardzo smaczna; Atlas – karłowa, późna; malinowe w typie Bawole Serce, na przetwory – np. Kmicic, Rumba), krajowe odmiany koktajlowe (np. Cytrynek Groniasty, Malinowy Smaczek, Koralik).

4. Własne przetwory

Z warzywnika uzyskujemy dobry, świeży surowiec na własne przetwory, przygotowane wg dowolnych przepisów, bez konserwantów i innych dodatków do żywności (znajdujących się w produktach przemysłowych).

5. Taniej

Własne warzywa i przetwory to także oszczędności w domowym budżecie.

NOWE METODY UPRAWY

Uprawa warzyw w tradycyjnym stylu na grządkach bywa niekiedy kojarzona z dużą pracochłonnością, to często zniechęca do podejmowania tego zadania. W tym zakresie od kilku lat obserwuje się zmiany. Grządki tradycyjne, prowadzone w systemie rzędowym lub pasowo-rzędowym są już często postrzegane jako przeżytek. Może zatem warto wybrać bardziej nowoczesne, łatwiejsze i zachęcające do własnej uprawy rozwiązania? Proponowane metody mogą mieć zastosowanie niemal na każdej działce, a także na tarasach, balkonach, patio, a nawet na utwardzonym placu przed domem lub altaną.

A. Uprawa w skrzyniach

Ta metoda jest spotykana często w Zachodniej Europie, a ostatnio także i w Polsce. Uprawa w skrzyniach przypomina nieco dawne inspekty zimne bez przykrywania oknami (bez podkładu grzejnego). Skrzynie dobrze sprawdzą się tam, gdzie jest zbyt lekka gleba i nie ma możliwości jej poprawy, a uprawa warzyw przyniosłaby mierne efekty.

Do tego rodzaju uprawy można używać skrzyń bez dna, które będą związane z podłożem bądź z dnem perforowanym, na którym układa się kilkunastocentymetrową warstwę drenażu (keramzyt, gruby żwir).

Różnice w doborze gatunków do uprawy w skrzyniach, w porównaniu do tradycyjnego warzywnika, są niewielkie: siejemy różne warzywa liściowe, rzepowate, korzeniowe, przyprawowe. Termin wysiewu warzyw wczesnych można przyspieszyć o 7–10 dni.

W skrzyniach dobrze rosną pomidory samokończące o niezbyt dużej sile wzrostu (np. Maliniak, Ola Polka, Etna F₁) i papryka słodka o pokroju krzaczastym (np. Roberta F₁, Oda, Marta Polka). Siejąc fasolę szparagową karłowatą, wybieramy odmiany plenne, ale niezbyt silnie rosnące (np. Polka, Galopka, Żłota Saxa, Korona).

*Uprawa wczesnych warzyw liściowych
– skrzynia z sałatą kolorową*

Skrzynie ustawione kaskadowo na pochylonym terenie

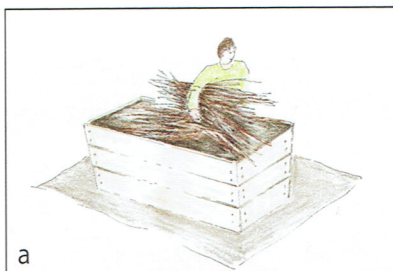
Różne rodzaje skrzyń

Z dyniowatych zaleca się formy o krzaczastym pokroju (np. cukinie, patisony, kabaczki krzaczaste, ogórek 'Dar', dynia makaronowa).

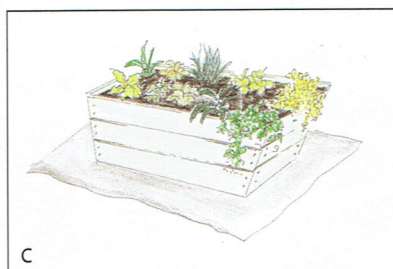
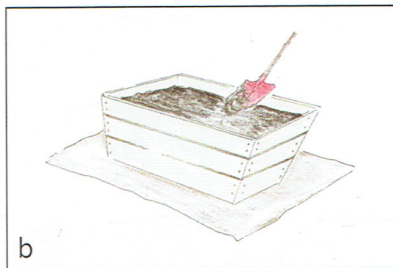
Po pierwszym zbiorze warzyw, uprawiamy różne rośliny poplonowe, podobnie jak w gruncie. Podłoże w skrzyniach oczyszczamy z resztek pozbiorczych, lekko przekopujemy, wzbogacamy kompostem oraz zasilamy jednym z nawozów wieloskładnikowych (dawki przeliczając na 1 m²). Nawozy miesza się z podłożem i nawadnia je. Należy odczekać, aż ziemia osiadzie i można zacząć kolejną uprawę na zbiór jesienny.

JAK ZACZAĆ UPRAWĘ W SKRZYNIACH?

1. Najpierw ustalamy miejsce, gdzie ustawić skrzynię. Wybieramy teren zaciszny, słoneczny z bliskim dostępem do źródła wody.
2. Skrzynie można wykonać we własnym zakresie lub je zakupić.
3. Wymiary skrzyń zależą od rodzaju uprawy, gatunków roślin (pokrój, siła wzrostu, długość okresu wegetacji). Przeciętnie skrzynia powinna mieć szerokość nie większą niż 120 cm, zaś wysokość od 30 do 70 cm. Natomiast długość skrzyń – nie większa niż 2 m, z uwagi na to, że krótsze można łatwiej ustawiać i w miarę potrzeby przenosić w inne miejsce.
4. Skrzynię ustawia się na wyznaczonym miejscu na warstwie geowłókniny (przepuszczalna dla wody i powietrza). Pod nią układamy metalową siatkę, chroniącą przed dostępem gryzoni i kretów do upraw. Boki skrzyni wykładamy włókniną.

A. Pokora

5. Na dno wsypujemy warstwę drenażu i wkładamy rozdrobnione gałązki i pędy bylin. (rys. a)
6. Skrzynię napełniamy stopniowo żyzną, przepuszczalną, wzbogaconą nawozami i kompostem ziemią. Lekko ubijamy i podlewamy kolejne warstwy. Czekamy 2–3 dni, aż podłoże osiadzie. (rys. b)
7. Siejemy nasiona i sadzimy rozsady. Delikatnie podlewamy. (rys. c)

Wygodny stół uprawny spełnia rolę małej ruchomej grządki. Produkt dostępny na www.dzialkowiecsklep.pl

B. Uprawa na stołach uprawnych (mobilnych)

Jest to rodzaj uprawy w skrzyniach, ale o mniejszych wymiarach, umieszczonych na stelażu na kółkach, który można przetaczać w różne miejsca. Pod spodem stołu można umocować półkę na drobne narzędzia.

Kilka takich urządzeń zapewni wygodną uprawę warzyw dla 1–2 osób, zwłaszcza w wieku starszym lub z pewnym stopniem niepełnosprawności, które mają kłopoty ze schyleniem się. Nie muszą rezygnować z pielęgnacji roślin, a samodzielna uprawa warzyw, choćby w niewielkim wymiarze, jest źródłem dużej satysfakcji. Stoły uprawne to doskonałe rozwiązanie dla osób, które chcą mieć trochę warzyw bądź ziół na balkonie lub tarasie. Mogą stać czasowo na ścieżkach działkowych, przed altaną...

Na tych stołach głównie uprawia się rośliny płytko korzeniące się i nie wytwarzające dużej masy zielonej (warzywa liściowe, rzodkiewka, ko-

Uprawa pomidorów w worku z gotowym substratem

per, cebula z dymki, buraki, marchew wczesna, zioła, wczesne samokończące pomidory).

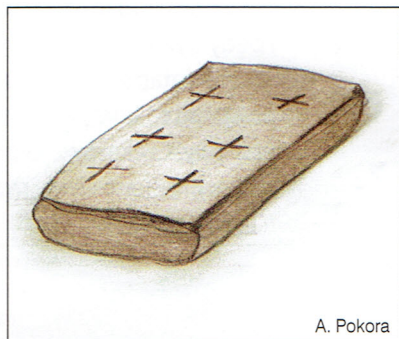
C. Uprawa w workach

Warzywa można uprawiać wygodniej i nowocześniej w specjalnych workach uprawowych. Mogą one znaleźć zastosowanie nie tylko na działce, również w przydomowych ogrodach i balkonach. W handlu dostępne są np. foliowe worki z gotowym substratem torfowym lub specjalnie przygotowaną ziemią dla warzyw. Gotowy substrat w worku zawiera już odpowiednią ilość próchnicy i kompletny zestaw nawozów potrzebnych roślinom do wzrostu i rozwoju.

Przy zakupie takich worków warto zwracać uwagę na rodzaj i ilość składników nawozowych zawartych w podłożu (skład często bywa dostosowany do wymogów poszczególnych gatunków np. dla sałaty, papryki, pomidora) oraz na różne dodatki, poprawiające właściwości podłoża (np. mączka bazaltowa, perlit).

W worku położonym na płask wycina się zwykle 3–6 otworów i sadi rozsadę (pomidora, sałaty, ogórka, papryki). Podłoże w workach przed sadzeniem roślin powinno być ogrzane do temperatury otoczenia.

Nieduże worki z uprawą w razie potrzeby można przenosić. Przy spodziewanym przymrozku worki na ten chłodny okres przenosi się w cieplejsze i widne miejsce (oszlony ganek, altana). Aby transport był wygodniejszy, worki ustawia się na drewnianym stelażu lub w skrzynce. Ten rodzaj przenośnych „pojemników” można umieszczać na balkonie, tarasie na różnych poziomach (stoły, półki).

A. Pokora

Sposób wycinania w worku otworów do sadzenia rozsady

Uprawa pomidorów w wysokim worku

ZABIEGI PIELĘGNACYJNE

Warzywa uprawiane nowoczesnymi metodami (w skrzyniach, na stołach, w workach) muszą być troskliwie pielęgnowane, gdyż tylko wtedy uzyskamy dobry plon.

- Podlewanie powinno być umiarkowane, ale przy tym rodzaju uprawy w upalne dni rośliny mogą wymagać nawadniania nawet dwa razy dziennie. Dobrze sprawdzi się wtedy system nawadniania kropelkowego.
- Niekiedy konieczne jest cieniowanie upraw, np. okresowo dla młodych roślin z delikatnymi liśćmi (sałaty) oraz dla warzyw wytwarzających dużą masę zieloną (dynie), dojrzewających owoców (pomidory). Cieniuając je (parasol, daszek z włókniny, daszek żaglowy) chronimy przed palącymi promieniami słońca, które mogłyby uszkodzić rośliny, nadmiernie je nagrzewając. Stół mobilny przesuwamy w ocienione miejsca.
- Nawożenie – ilość nawozów startowych w podłożu (np. w workach) przed uprawą powinna wystarczyć dla upraw przedplonowych. Warzywa wczesnych (np. rzodkiewki, sałaty) nie nawozi się pogłównie. Nawozimy warzywa rosnące jako plon główny (np. pomidor, ogórek) oraz te, planowane na zbiór późniejszy (np. pory, sellery, jarmuż). Warto stosować kompost oraz nawozy wieloskładnikowe dawkowane mniejszymi porcjami, aby uniknąć zasolenia podłoża.
- Podpory – niektóre wyżej rosnące warzywa mogą wymagać podpierania.

Rolę podpór mogą spełniać drewniane paliki, dobrze umocowane do ścian skrzyni i ustawione ukośnie. Do nich przywiązuje się pędy (pomidor, bakłażan). Pędy przymocowywać można także do ustawionych nad roślinami pałaków z ocynkowanego drutu. W razie potrzeby pałaki będą podporą dla osłon (folia, włóknina). Podpory dla fasoli, ogórka, melona powinny być mocniejsze.

Wysokie skrzynie ułatwiają pielęgnację osobom o ograniczonym ruchowo

Zalety i wady nowoczesnych upraw

Zalety (+)

- wygodna pielęgnacja;
- lepsze dostosowanie dla osób ograniczonych ruchowo;
- intensywne wykorzystanie powierzchni (duża produktywność na 1 m²);
- możliwość uprawy roślin o większych wymaganiach glebowych na słabszych glebach (piaszczyste, podmokłe) lub zanieczyszczonych;
- mniejsze ryzyko porażania roślin przez choroby grzybowe pochodzenia glebowego;
- skrzynie dobrze sprawdzą się na terenach pochyłych (zapobieganie erozji) a nawet na skarpie przy tarasie – dobrze wypoziomowane, ustawione kaskadowo;
- łatwiej o zachowanie zasad prawidłowego zmianowania;
- termin siewu lub sadzenia warzyw można przyspieszyć o 7–10 dni, a w razie chłódów łatwo jest uprawy okryć.

Wady (–)

- uprawy wymagają częstszego podlewania;
- konieczność wymiany skrzyń po kilku latach;
- większe koszty założenia upraw.

Chcesz wiedzieć więcej?

Czytaj miesięczniki „działkowiec” i „Mój Ogródek”, w których zawarta jest rzetelna i aktualna wiedza na temat zagospodarowania i pielęgnacji działek.

Uwaga, zamawiając teraz pakiet prenumerat obydwu czasopism, zyskujesz 6 miesięcy prenumeraty „Mój Ogródek” gratis. Aktualna oferta na www.dzialkowiec.pl tel. 22 101 34 34!

Fot. Fotolia.com/tsach, elypse, coco; Shutterstock.com/Jeanette Dietl, Hannamariah, Alison Hancock

Wydawca: Wydawnictwo „działkowiec” Sp. z o. o.

ul. Bobrowiecka 1, 00-728 Warszawa, tel. 22 101 34 00,

www.dzialkowiec.com.pl, www.facebook.com/perfekcyjnyogrod

Wydano na zlecenie KR PZD z siedzibą w Warszawie.

Nakład: 100 000 egz.

ISBN 978-83-63544-64-5

Broszurka bezpłatna przeznaczona dla działkowców w PZD